

КОНСТИТУЦІЙНЕ ПРАВО. МУНІЦИПАЛЬНЕ ПРАВО

УДК 340.13:316.346.2 (477)

А.В. Бурбій,
здобувач ДНДІ МВС України, м. Київ,
ORCID ID 0000-0003-4866-321X

НОРМАТИВНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ГЕНДЕРНОЇ РІВНОСТІ В УКРАЇНІ

У статті зроблено огляд міжнародного та вітчизняного законодавства, яке формує державну політику у сфері забезпечення гендерної рівності в Україні. Зазначається, що встановлення гендерного паритету є однією з умов цивілізованого розвитку сучасного суспільства та одним з індикаторів рівня демократії в державі. У дослідженні здійснено класифікацію нормативно-правових актів, спрямованих на регламентацію питання забезпечення гендерної рівності. Наголошено на відсутності єдиного тлумачення поняття “гендер” на міжнародному рівні як визначальної перешкоди для правореалізації.

Ключові слова: гендер, гендерні ролі, гендерна рівність, нормативно-правовий акт, правова регламентація.

В статье сделано обзор международного и отечественного законодательства, которое формирует государственную политику в сфере обеспечения гендерного равенства в Украине. Отмечается, что становление гендерного паритета является одним из условий цивилизованного развития современного общества и одним из индикаторов уровня демократии в государстве. В исследовании проведена классификация нормативно-правовых актов, направленных на регламентацию вопроса обеспечения гендерного равенства. Акцентировано внимание на отсутствии единого толкования понятия “гендер” на международном уровне как определяющем препятствии для правореализации.

Ключевые слова: гендер, гендерные роли, гендерное равенство, нормативно-правовой акт, правовая регламентация.

Епоха глобалізації суспільства, активного інформаційного та міжособистісного розвитку мотивували жінок до активної участі в суспільному та соціально-політичному житті своєї країни, до участі в прийнятті стратегічних фінансових та політичних рішень, що впливають на визначення шляхів розвитку держави. Зростання рівня освіченості та трудова зайнятість жінок є головними каталізаторами, що спонукають жінок виходити з-під впливу патріархальних стереотипів та знаходити себе за межами звичних ролей у відповідному суспільстві. Одержаний освітній досвід, активна участь у громадському житті та позитивні досягнення в роботі створюють мотиваційні передумови у жінок для пошуку нових поглядів на ролі чоловіків і жінок, що вже укоренилися у свідомості. Вітчизняний соціум тривалий час підтримує західноєвропейські переконання щодо соціальної рівності чоловіків та жінок у будь-яких сферах як одного з базових інститутів прав людини. І хоча українське законодавство довго йшло шляхом виключно нормативного декларування гендерної рівності та створення правового підґрунтя, сьогодні спостерігається активізація інтересу суспільства до цього питання, що своєю чергою мотивує законодавця робити кроки до практичної реалізації задекларованих положень, гармонізуючи політику із гендерними підходами. З цього приводу слушно висловився Г.В. Герасименко, наголосивши на необхідності розробки практичного державного механізму, який може забезпечити реалізацію, контроль, оцінку і пропаганду підтримки гендерної політики, що власне і має забезпечити рівність прав та можливостей жінок і чоловіків [1, с. 17]. Додатково активізує розвиток гендерного питання і те, що забезпечення гендерної рівності є однією з

умов цивілізованого розвитку суспільства та однією з умов, за якої Україна зможе зайняти достойне місце серед європейських держав. Гендерний паритет виступає одним з індикаторів рівня розвитку країни і здатності її громадян бути толерантними один до одного, що є вищим проявом людяності та гуманності. Сучасні жінки прагнуть не лише розширення прав щодо можливості вільно вступати в шлюб, мати виборчі права, можливість спадкувати тощо, вони націлені на одержання рівних, можна сказати, партнерських, трудових прав, можливість зростати у кар'єрі, займати керівні посади, одержувати гідну заробітну плату та мати доступ до роботи в будь-якій сфері, як це традиційно було доступно виключно для чоловіків. Набувати бажаного вони хочуть не в результаті виборювання у чоловічої статі і спроб довести свою спроможність до роботи, а виключно на рівних засадах, не принижуючи прав один одного. Сферу інтересів жінок становить не лише політика, а й культура, економіка, робота у важкій промисловості та правоохоронних і військових органах.

Метою нашого дослідження є аналіз міжнародних та вітчизняних нормативно-правових актів, які утворюють законодавче підґрунтя для забезпечення гендерної рівності в Україні.

До 2005 р. законодавство України не містило поняття гендеру і пов'язаних із ним термінів, як-то гендерна ідентичність, гендерні відносини, гендерна політика, гендерно зумовлене насильство, гендерна злочинність тощо [2]. На противагу законодавчій сфері, в наукових колах це питання знайшло активний відгук. Багато вітчизняних вчених та соціологів досить ґрунтовно опрацьовували гендерні питання. Серед них Ю. Галустян, О. Ганюков, О. Жидкова, В. Кириченко, О. Кіз, Т. Мельник, А. Олійник, О. Пушкіна, І. Романова та інші. На жаль, їх напрацювання тривалий час несправедливо залишалися в теоретичній площині, не маючи практичного втілення та впровадження в законодавство України. Поясненням цьому може слугувати неготовність широких мас населення до осмислення означеного питання з огляду на переважання традиційних уявлень про ролі чоловіків і жінок.

Свого роду поштовхом до активізації гендерного питання можна назвати той факт, що Україна як учасник численних міжнародних правових угод щодо утвердження прав людини, серед яких вагоме місце посідають забезпечення прав жінок та вирішення гендерних питань, взяла на себе зобов'язання створити рівні можливості для жінок на рівні з чоловіками на самореалізацію, участь у суспільному житті тощо. На виконання зазначеного вище було переглянуто державну політику у сфері захисту прав людини, вжито численні заходи практичного, культурологічного та просвітницького характеру, переглянуто та оптимізовано вітчизняну нормативно-правову базу, досліджено та імplementовано позитивний зарубіжний та міжнародний досвід в українське правове поле та соціальну дійсність. Результатом такої діяльності стало впровадження широкого масиву нормативно-правових актів, які фундаментально закріплюють механізм всебічного захисту прав жінок, який максимально відповідає міжнародним стандартам та загальним засадам гуманізму.

Дослідження нормативно-правових актів, що здійснюють загальне нормативно-правове регулювання забезпечення гендерної рівності в Україні дозволяє провести таку класифікацію: 1) міжнародні документи; 2) Конституція України; 3) поточне законодавство; 4) підзаконні акти. В.І. Барко та О.В. Іванова, здійснюючи класифікацію нормативно-правових актів, які регулюються питання гендерної рівності, виокремлюють ще один рівень – відомчі нормативні акти [3, с. 82]. Погоджуючись із авторами, зауважимо, що зазначений рівень має факультативний характер і стосується спеціальних нормативних актів, які забезпечують питання гендерної рівності в галузевих організаційних структурах як-то військові органи, органи внутрішніх справ, медичні і навчальні заклади тощо.

Варто зазначити, що вивчення міжнародних документів, направлених на захист прав жінок та забезпечення гендерної рівності, до яких долучилася Україна, можна традиційно для теорії права розділити на дві групи: загальна (широка) та спеціальна (вузька). Крім того, можна проводити класифікацію нормативно-правового регулювання питань гендерної рівності за різними сферами: трудовою, шлюбно-сімейною, соціальною тощо.

До першої групи (загальної) ми можемо віднести ті акти, які містять основні питання забезпечення захисту загальних прав людини, незалежно від будь-яких ознак, умов та характеристик. Друга група стосується тих актів, які регулюють вузько визначену сферу – безпосередньо гендерні питання та права жінок.

Ієрархічно головне місце в системі міжнародних нормативних актів загального характеру, орієнтованих на захист прав людини, займає Загальна декларація прав людини, прийнята 1948 року [4]. Нею закріплено рівність усіх людей у правах та їх гідності. Гендерна складова документа виявляється в декларуванні рівності прав чоловіків та жінок щодо вступу в шлюб та розірвання шлюбних відносин. Варто наголосити на важливості визнання міжнародною спільнотою рівноправ'я в контексті шлюбних відносин як одного з фундаментальних і невід'ємних прав людини, яке стоїть разом із правом на життя та правом на материнство і батьківство. Таке рівноправ'я невідривно пов'язане із можливістю вільно захищати свої сімейні права та інтереси як всередині шлюбних відносин, так і ззовні у відносинах із різними суспільними та державними інститутами. Рівна доступність до цього права не лише чоловіків, а й жінок є запорукою формування не просто міцної родини, а прогресивного сімейного суспільства. Природно, що в процесі формування вітчизняного законодавства принцип рівноправ'я у вирішенні шлюбних відносин відобразився в Українському правовому полі.

Врегулює загальні питання рівності прав людей Віденська декларація 1993 р., в якій зазначається, що права жінки є невід'ємною частиною загальних прав людини [5].

Пекинською декларацією 1995 р., окрім наголошення на важливості забезпечення прав жінок, зазначається, що участь жінок на основі рівності в усіх сферах життя суспільства, включаючи участь у процесі прийняття рішень і доступу до влади, мають основне значення для досягнення цілей рівності, розвитку і миру [6].

Окрім зазначеного, серед визначних міжнародних документів, які сприяють встановленню рівності чоловіків і жінок, необхідно згадати Конвенцію ООН про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок 1979 року [7]. У преамбулі зазначається, що дискримінація жінок порушує принцип рівноправності та поваги людської гідності, а добробут всього світу та справа миру вимагають максимальної участі жінок нарівні з чоловіками в усіх сферах. Важливо звернути увагу, що в ст. 1 Конвенції пропонується тлумачення поняття дискримінації щодо жінок, під яким слід розуміти “будь-яке розрізнення, виняток або обмеження за ознакою статі, спрямовані на ослаблення чи зведення нанівець визнання, користування або здійснення жінками, незалежно від їхнього сімейного стану, на основі рівноправності чоловіків і жінок, прав людини та основних свобод у політичній, економічній, соціальній, культурній, громадській або будь-якій іншій галузі”. Незважаючи на те, що це визначення пропонується лише для цілей Конвенції, тим не менш, воно має і теоретичне значення для формування загального уявлення про зміст гендеру. Крім зазначеного, документ покладає на держави обов'язок щодо забезпечення всебічного розвитку жінок та ліквідації усіх форм дискримінації щодо них. Так, наказом Міністерства охорони здоров'я України № 1254 було зроблено визначний крок у подоланні трудової дискримінації жінок шляхом скасування “Переліку важких робіт та робіт із шкідливими і небезпечними умовами праці, на яких забороняється застосування праці жінок”, який суперечив як вимогам національного законодавства, так і міжнародного [8].

Для України як держави, що стоїть на шляху входження до європейського простору і робить соціально-просвітницькі та правові кроки для цього, не менш важливого значення набуває Договір про Європейський Союз (Мастрихт, 7 лютого 1992 року) [9]. Вже у другій статті документа мова йде про рівність, свободу та повагу до людської гідності як вихідних цінностей плюралістичного, толерантного та справедливого суспільства. Рівність чоловіків і жінок також визначається як одна з важливих засад існування Європейського Союзу.

У зв'язку із зазначеним, а також беручи до уваги те, що Україна продовжує адаптувати своє законодавство та механізми його реалізації під європейські цінності між нашою державою та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з

атомної енергії і їхніми державами-членами у 2014 р. було укладено Угоду про асоціацію [10]. Унікальність документа пояснюється не лише його історичною та політичною вагомістю для України, а й шириною тематичного охоплення. Розробники Угоди про асоціацію приділили багато уваги питанню дотримання прав людини в різних сферах економічного та суспільного життя. Документом наголошено на посиленні співробітництва між учасниками Угоди “щодо забезпечення гідної праці, політики зайнятості, безпечних та здорових умов праці, соціального діалогу, соціального захисту, соціального залучення, гендерної рівності та недискримінації” [10]. Більше того, забезпечення гендерної рівності та рівних можливостей для чоловіків та жінок у сфері зайнятості, освіти та навчання, економічної та суспільної діяльності виступає однією з цілей співробітництва разом із подоланням будь-яких дискримінацій. При чому слід зауважити на визначному для розвитку гендерного питання аспекті. В Угоді риторика питання про гендерну рівність включає в себе рівність можливостей представників обох статей щодо прийняття рішень. Особлива актуальність зазначеного відчувається не лише в шлюбних і трудових відносинах, а й у процесі формування державної політики, а також у контексті доступу жінок до прийняття стратегічних державних рішень у публічному управлінні. У нашій державі, хоча чисельність жінок у політичній сфері зростає, тим не менш, залишається досить низькою, на протипагу положенням Угоди про Асоціацію та інших міжнародних документів. Дотримання положень, передбачених Угодою про асоціацію має здійснюватися через поступове впровадження цільових директив Ради Європейського Союзу, серед яких варто згадати Директиву 2000/43/ЄС від 29 червня 2000 р. про реалізацію принципу рівного ставлення до осіб незалежно від расової або етнічної належності [11]. Одна з ключових тез документа відображає загальний дух соціального руху на досягнення рівностей людей між собою і полягає в тому, що право осіб на захист від будь-якої (гендерної і статевої в тому числі) дискримінації є універсальним правом і стосується будь-якої сфери життя. Це прямо вказує на неоспорюваність такого права. Антидискримінаційні положення та ідеї рівності жінок і чоловіків містяться, зокрема, і в наступних Директивах Ради, що мають більш цільовий (вузький) характер регулювання:

Директива Ради 2000/78/ЄС від 27 листопада 2000 р., що встановлює загальні основи рівного ставлення у сфері зайнятості і професійної діяльності [12]. Документ містить тезу, що зайнятість є ключовим елементом у гарантуванні рівних можливостей для всіх. У змісті Директиви можна віднайти і теоретичні положення, які можуть сприяти кращому розумінню поняття дискримінації та її проявів, а також вплинути на ефективність правового регулювання цього питання: детермінація понять прямої та непрямой дискримінації.

Директива Ради 2004/113/ЄС від 13 грудня 2004 р. про імплементацію принципів рівності чоловіків і жінок щодо доступу до товарів і надання товарів і послуг [13]. У документі наголошується на існуванні проблеми у доступі до товарів і послуг та їх розподілі між представниками різної статі. Рівність чоловіків і жінок в контексті змісту Директиви включає в себе свободу укладати угоди і обирати ділового партнера для укладання угоди, незалежно від його/її статі.

Директива 2006/54/ЄС Європейського Парламенту і Ради від 5 липня 2006 р. про реалізацію принципів рівних можливостей і рівноправного поводження щодо чоловіків та жінок у питаннях працевлаштування і зайнятості (зі змінами) Головна ідея документа полягає в необхідності подолання трудової сегрегації за гендерною ознакою на ринку праці. Перепоною для досягнення зазначеного є переслідування та сексуальні домагання стосовно жінок, що виникають як на робочому місці, так і в процесі доступу до професійного навчання, працевлаштування та професійного просування. Подолати це пропонується через професійні навчання та різноманітні заохочення роботодавців з боку законодавця.

Необхідно відзначити, що кожна із наведених Директив містить положення про те, що ефективне застосування принципу будь-якої рівності потребує належного судового захисту проти віктимізації. Водночас цією тезою підтверджується, що лише нормами матеріального права неможливо швидко досягти рівності без комплексу засобів притягнення до відповідальності за дискримінаційні дії.

Важко переоцінити правовий та ідеологічний фундамент, закладений переліченими міжнародними правовими документами, проте вони здебільшого мають описовий та рекомендаційний характер і не надають чіткого інструментарію для реалізації вихідних положень. Розробка безпосереднього механізму реалізації задекларованого цілком залежить від кожної держави, яка підписалася під цими актами.

Конституція України як найвищий закон нашої держави, який визначає основні орієнтири соціально-правового життя населення, достатньою мірою відтворює загальнолюдські цінності та європейські підходи до розуміння прав жінок і чоловіків. Статтями 21 та 24 проголошується рівність прав і свобод усіх людей, незалежно від будь-яких ознак, зокрема статевих. Право користуватися всіма правами і свободами, реалізовувати свої можливості у всіх сферах життя гарантується Основним Законом держави для всіх людей.

Тривалий час конституційні приписи та міжнародні вимоги в сфері забезпечення гендерної рівності, хоча і були відображені в законодавчих актах, та не мали реально діючої реалізації. Вести мову про актуалізацію гендерного аспекту в Україні і укріплення гендерної політики можна у зв'язку із прийняттям у 2005 р. довгоочікуваного цільового нормативного акта – Закону України “Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків” [14]. Цей акт визначив основні напрями державної політики щодо забезпечення рівних прав жінок і чоловіків. Окрім того, зазначеним законом вперше передбачено базові поняття як-то “гендерна рівність” та “гендерно-правова експертиза” (а згодом його було доповнено поняттями “дискримінація” та “насильство” за ознакою статі [15], його позитивний вплив виявився у створенні численних громадських та публічних інституцій, функціонування яких визначається гендерним спрямуванням. Серед них можемо згадати Міжвідомчу раду з питань сім’ї, гендерної рівності, демографічного розвитку, запобігання насильству в сім’ї та протидії торгівлі людьми [16], Сектор з питань гендерної рівності та Управління з питань дотримання прав дитини, недискримінації та гендерної рівності при Секретаріаті Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини [17] тощо.

Крім того, було прийнято низку програм, спрямованих на підвищення рівня соціально-правового захисту жінок і чоловіків та розроблення ефективного механізму забезпечення гендерної рівності [18, 19]. Серед іншого цими документами передбачалося проведення комплексу заходів, спрямованих на досягнення проголошеної мети: удосконалення законодавства, проведення інформаційно-просвітницьких заходів із питань запровадження стандартів рівності чоловіків і жінок у сфері зайнятості, в сімейних відносинах, підвищення рівня освіченості фахівців із питань забезпечення рівних прав жінок і чоловіків, упровадження гендерних підходів в освіту, розроблення механізму реалізації права на захист від дискримінації за ознакою статі тощо.

Чинною на сьогодні Концепцією Державної соціальної програми забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків на період до 2021 р. [20] рівність прав і можливостей чоловіків і жінок визначається як одна з важливих умов соціально-економічного розвитку. В цьому документі аналізуються причини гендерної нерівності в Україні та пропонуються шляхи їх вирішення.

Гендерне питання знайшло відображення і у Стратегії реформування державного управління України на 2016–2020 роки [21]. Документом визнається наявність проблем у секторі державного управління і одна з вагомих причин – це гендерний дисбаланс. Стратегія декларує важливий аспект для вітчизняного державного управління: необхідність дотримуватися принципу забезпечення гендерної рівності під час прийняття та виконання політичних, стратегічних, організаційних та оперативних рішень.

Найбільш активної реалізації зазнав Національний план дій з виконання резолюції Ради Безпеки ООН 1325 “Жінки, мир, безпека” на період до 2020 року, затверджений розпорядженням Кабінету Міністрів України № 113-р від 24 лютого 2016 р. [22], оскільки задля його реалізації створюються громадські та державні організації, відомчі та координаційні групи, робочі групи у відомчих організаціях тощо. Це найбільш комплексний документ незалежної України, змістовно орієнтований на реалізацію найширшого комплексу заходів щодо впровадження і підтримання

гендерної рівності в Україні. Новизна документа полягає в здійсненні глибокого гендерного аналізу законодавства та суспільно-соціальної оцінки становища чоловіків і жінок, стану реалізації їх прав та інтересів. Можна прогнозувати, що на основі цього документа будуть справді дотримані паритетні засади забезпечення рівності чоловіків і жінок.

На підставі наведених матеріалів можемо впевнено констатувати, що більшість міжнародних нормативно-правових документів у своєму змісті мають спільні ідеї та принципи, які можна узагальнити і умовно звести до наступного:

– забезпечення рівності прав жінок і чоловіків міжнародною спільнотою визнається одним із основних (невід’ємних) прав людини;

– суспільство є неоднорідною масою, яка складається із осіб чоловічої статі, це складна біологічно-соціальна структура міжстатевих видів, які врівноважують один одного, а рівність прав жінок і чоловіків є мірилом соціальної справедливості та гуманності в цій структурі;

– забезпечення миру і сталого розвитку в світі (в тому числі культурного та економічного) неможливо досягти в разі відсутності балансу між чоловіками і жінками і пониження соціальної ролі останніх.

Окремого наголошення потребує спільна тенденція гендерного законодавства як на міжнародному, так і на національному рівні: відсутність урахування інтересів чоловіків у процесі збалансування гендерних прав. Тобто спостерігається певне викривлення змісту і природи рівноправ’я як такого. Комплексне запровадження гендерної політики є неможливим у випадку ізолювання “чоловічих” інтересів та зосередження уваги лише на жіночому факторі та потребує досягнення рівного статусу як жінки, так і чоловіка [23]. Можна припустити, що ця тенденція є історично залежною і інертно продовжує багаторічну боротьбу жінок за визнання їх прав у світі, де усі права мали виключно чоловіки (від права на освіту до виборчого права).

Наведений матеріал демонструє, що законодавством (як міжнародним, так і вітчизняним), власне як і наукою, досі не вироблено єдиного і остаточного визначення поняття “гендер”. Відповідно складнощі можуть виникати із правовою регламентацією похідних понять як-то “гендерні ролі”, “гендерно зумовлене насильство” тощо. У різних документах у поняття “гендер” закладають дещо різний об’єм, хоча в загальному вигляді всі варіанти між собою є схожими. О.А. Мірошніченко пояснює цей феномен особливістю самого поняття і не вбачає в зазначеному проблеми [24]. Цілком підтримуючи першу позицію автора, ми не можемо погодитись з другою. Відсутність єдиного підходу до розуміння гендеру створює перешкоди для повноцінного комплексного правового регулювання питання забезпечення прав жінок та дотримання рівності прав жінок і чоловіків, оскільки важко повноцінно виділити предмет правового регулювання. Крім того, боротьба за рівноправ’я статей має проходити на засадах дійсного, а не декларативного паритету і включати компоненти забезпечення прав чоловіків, а не лише жінок.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Герасименко Г.В. Гендерні аспекти соціально-економічної політики в Україні: автореф. дис. ... канд. економ. наук: 08.09.01. К., 2004. 20 с.
2. Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків: Закон України від 08.09.2005 № 2866-IV. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2866-15/ed20050908> (дата звернення: 20.05.2018).
3. Барко В.І., Іванова О.В. Теоретико-психологічні підходи до забезпечення гендерної рівності в діяльності органів внутрішніх справ. Право і безпека. 2015. № 1(56). С.81–85.
4. Загальна декларація прав людини: резолюція 217 А (III) Генеральної Асамблеї ООН від 10 грудня 1948 р. URL: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/995_015 (дата звернення: 24.05.2018).
5. Венская декларация и Программа действий, принята на Всемирной конференции по правам человека 25 июня 1993 г. в Вене. URL: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/995_504 (дата звернення: 24.05.2018).
6. Пекінська декларація. Прийнята на четвертій Всесвітній конференції зі становища жінок 15 вересня 1995 року URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_507 (дата звернення: 17.05.2018).
7. Конвенція Організації Об’єднаних Націй про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_207 (дата звернення: 16.05.2018).
8. Про визнання таким, що втратив чинність, наказу Міністерства охорони здоров’я України від 29 грудня 1993 року № 256: наказ МОЗ від 13.10.2017 № 1254. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z1508-17> (дата звернення: 24.05.2018).

9. Договір про Європейський Союз. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/994_029 (дата звернення: 14.05.2018).
10. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони. URL: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/984_011 (дата звернення: 08.05.2018).
11. Council Directive 2000/43/EC of 29 June 2000 implementing the principle of equal treatment between persons irrespective of racial or ethnic origin. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex:32000L0043> (дата звернення: 23.05.2018).
12. Council Directive 2000/78/EC of 27 November 2000 establishing a general framework for equal treatment in employment and occupation. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A32000L0078> (дата звернення: 23.05.2018).
13. Council Directive 2004/113/EC of 13 December 2004 implementing the principle of equal treatment between men and women in the access to and supply of goods and services. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32004L0113> (дата звернення: 23.05.2018).
14. Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків: Закон України від 08.09.2005 № 2866-IV. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2866-15> (дата звернення: 29.05.2018).
15. Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків: Закон України від 08.09.2005 № 2866-IV. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2866-15> (дата звернення: 30.05.2018).
16. Про консультативно-дорадчі органи з питань сім'ї, гендерної рівності, демографічного розвитку, запобігання насильству в сім'ї та протидії торгівлі людьми: Постанова Кабінету Міністрів України від 5 вересня 2007 р. № 1087. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1087-2007-%D0%BF> (дата звернення: 29.05.2018).
17. Сектор з питань гендерної рівності. URL: <http://www.ombudsman.gov.ua/ua/page/discrimination/info/sektor-z-pitan-endernoii-rivnosti.html> (дата звернення: 28.05.2018).
18. Державна програма з утвердження гендерної рівності в українському суспільстві на період до 2010 року: постанова Кабінету Міністрів України від 27 грудня 2006 р. N 1834. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1834-2006-%D0%BF> (дата звернення: 16.05.2018).
19. Державна програма забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків на період до 2016 року: постанова КМУ Кабінету Міністрів України від 26 вересня 2013 р. № 717. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/717-2013-%D0%BF> (дата звернення: 10.05.2018).
20. Концепція державної соціальної програми забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків на період до 2021 року: Постанова Кабінету Міністрів України від 5 квітня 2017 р. № 229-р. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/229-2017-%D1%80> (дата звернення: 12.05.2018).
21. Стратегія реформування державного управління України на 2016-2020 роки: Постанова Кабінету Міністрів України від 24 червня 2016 р. № 474-р. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/474-2016-%D1%80/print1509821011176718> (дата звернення: 12.05.2018).
22. Національний план дій з виконання резолюції Ради Безпеки ООН 1325 “Жінки, мир, безпека” на період до 2020 року: розпорядження Кабінету Міністрів України № 113-р від 24 лютого 2016 року.
23. Савченко Ю.С. Закріплення гендерної рівності в актах міжнародного та національного права. Юридична наука. 2012. № 1. С. 7–13, С. 9.
24. Мірошніченко О.А. Права людини: гендерна рівність та міжнародне право. Форум права. 2011. № 1. С. 690–693, С. 691. URL: <http://www.nbu.gov.ua/e-journals/FP/2011-1/11moatmp.pdf> (дата звернення: 18.05.2018).

REFERENCES

1. *Gerashenko, G.V.*, 2004, *Henderni aspekty sotsialno-ekonomichnoyi polityky v Ukrayini*. “Gender Aspects of Socio-Economic Policy in Ukraine: author’s abstract of thesis ... cand. of economy: 08.09.01. K., 20 p. [in Ukrainian].
2. “About an Insurance of Equal Rights and Opportunities for Women and Men: the Bill of Ukraine dated 08.09.2005 No 2866-IV. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2866-15/ed20050908> (Date of Application: 20.05.2018) [in Ukrainian].
3. *Barco, V.I, Ivanova, O.V.*, 2015, *Teoretyko-psykholohichni pidkhody do zabezpechennya hendernoyi rivnosti v diyalnosti orhaniv vnutrishnikh sprav*. “Theoretical and Psychological Approaches to the Insurance Gender Equality in the Activities of the Bodies of Internal Affairs”. *Right and Safety* 1 (56), 81-85 [in Ukrainian].
4. Universal Declaration of Human Rights: Resolution 217 A (III) of the General Assembly of the United Nations of December 10, 1948. URL: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/995_015 (Date of Application: 24.05.2018) [in English].
5. Vienna Declaration and Program of Action Adopted by the World Conference on Human Rights on June 25, 1993 in Vienna. URL: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/995_504 (Date of Application: 24.05.2018) [in English].
6. Beijing Declaration. Adopted by the Fourth World Conference on the Status of Women September 15, 1995. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_507 (Date of Application: 17.05.2018) [in English].
7. United Nations Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_207 (Date of Application: 10.04.2018) [in English].
8. About the Recognition of Invalidated by the Order of the Ministry of Health of Ukraine dated December 29, 1993, No 256: Order of the Ministry of Health of Ukraine dated October 13, 2017, No 1254. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z1508-17> (Date of Application: 24.05.2018) [in Ukrainian].

9. Treaty on European Union. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/994_029 (Date of Application: 14.05.2018) [in English].
10. Association Agreement between Ukraine, on the one hand, and the European Union, the European Atomic Energy Community and their Member States, on the other. URL: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/984_011 (Date of Application: 08.05.2018) [in Ukrainian].
11. Council Directive 2000/43 / EC of 29 June 2000 implementing the principle of equal treatment between persons irrespective of their ethnic or ethnic origin. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/? Uri = celex: 32000L0043> (Date of Application: 23.05.2018) [in English].
12. Council Directive 2000/78 / EC of 27 November 2000 establishing a general framework for equal treatment in employment and occupation. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/? Uri = celex% 3A32000L0078>. (Date of Application: 23.05.2018) [in English].
13. Council Directive 2004/113 / EC of 13 December 2004 implementing the principle of equal treatment between men and women in access to and supply of goods and services. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/? Uri = CELEX: 32004L0113> (Date of Application: 23.05.2018) [in English].
14. “About the Insurance of Equal Rights and Opportunities for Women and Men: the Bill of Ukraine dated 08.09.2005 No 2866-IV. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2866-15> (Date of Application: May 29, 2018) [in Ukrainian].
15. “About Insurance of Equal Rights and Opportunities for Women and Men”: the Bill of Ukraine dated 08.09.2005 No 2866-IV. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2866-15> (Date of Application: 30.05.2018) [in Ukrainian].
16. “About Advisory and Consultative Bodies on Family Issues, Gender Equality, Demographic Development, Prevention of Domestic Violence and Combating Human Trafficking: Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated September 5, 2007 No 1087. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/acts/how/1087-2007-% D0% BF> (Date of Application: 29.05.2018) [in English].
17. Gender Equality Unit. URL: <http://www.ombudsman.gov.ua/ru/page/discrimination/info/sektor-z-pitan-endernoi-rivnosti.html> (Date of Application: 28.05.2018) [in English].
18. “State Program on the Approval of Gender Equality in Ukrainian Society for the Period until 2010”: Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated December 27, 2006 No 1834. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1834-2006-% D0% BF> (Date of Application: May 16, 2018) [in Ukrainian].
19. “State Program for Equal Rights and Opportunities for Women and Men for the Period until 2016: Resolution of the CMU of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated September 26, 2013 No. 717. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/717-2013-% D0% BF> (Date of Application: 10.05.2018) [in Ukrainian].
20. The Concept of the State Social Program for the Insurance of Equal Rights and Opportunities for Women and Men for the Period up to 2021”. The Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated April 5, 2017 No 229-p. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/229-2017-% D1% 80> (Date of Application: 12.05.2018) [in Ukrainian].
21. The Strategy of Reforming the State Administration of Ukraine for 2016-2020 The Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated June 24, 2016 No 474-p URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/474-2016-% D1 % 80 / print1509821011176718> (Date of Application: 12.05.2018) [in Ukrainian].
22. National Plan of Action for the Implementation of the UN Security Council Resolution 1325 “Women, Peace, Security” for the period up to 2020: Order of the Cabinet of Ministers of Ukraine No 113-r dated February 24, 2016 [in English].
23. *Savchenko, Y.S.*, 2012, Zakriplennya hendernoyi rivnosti v aktakh mizhnarodnoho ta natsionalnoho prava. “Fixation of Gender Equality in International and National Law”, *Legal Science* 1, 7–13, 9 [in Ukrainian].
24. *Miroshnichenko, O.A.*, 2011, Prava lyudyny: henderna rivnist’ ta mizhnarodne parvo. “Human Rights: Gender Equality and International Law”, “The Forum of Right” 1, 690–693, 691. URL: <http://www.nbuv.gov> (Date of Application: 18.05.2018) [in Ukrainian].

UDC 340.13:316.346.2 (477)

A.V. Burbiy,
Applicant of the State Research
Institute MIA Ukraine, Kyiv,
ORCID ID 0000-0003-4866-321X

REGULATORY AND LEGAL PRINCIPLES FOR ENSURING GENDER EQUALITY IN UKRAINE

Paper reviews the international and domestic legislation, which forms the state policy in the field of gender equality in Ukraine. It is noted that the establishment of gender parity is one of the conditions for the civilized development of modern society and one of the indicators of the level of democracy in the state. Paper focuses on the fact that Ukraine, choosing the European path of social and legal development, actively takes Western European views on the social equality of men and women in all spheres of human

existence. Despite this, for a long time the Ukrainian legislator contented itself with declarative regulation of the equality of rights and possibilities of men and women, while in scientific circles, this issue was studied quite productively, although it did not find a practical manifestation. The intensification of Ukrainian-European partnerships stimulated the revision of the content of the state policy in the direction of increasement of the interest in practical implementation of the issue of gender equality. This has been manifested in the active development of legislation on gender issues and the adoption of a number of programs aimed at raising of the level of social and legal protection of women and men and ensuring an effective mechanism for the insurance of gender equality. The study carries out a classification of legal acts aimed at regulation of the issue of gender equality. It was emphasized that most of the analyzed international legal documents have in their content common ideas, the main of which are the recognition of equality of rights of women and men by the international community is recognized as one of the basic human rights. At the same time, the author stresses the lack of a single interpretation of the concept of “gender” and derivative concepts at the international and national levels as a determining obstacle to the realization of the right. In addition, the author focused on another problematic issue – the lack of consideration of men’s interests in the process of balancing gender rights and focusing exclusively on women’s interests. According to the author, such a phenomenon has a historical conditionality and needs to be taken into account in the formation of further state policy.

Keywords: gender, gender roles, gender equality, normative legal act, legal regulation.

Отримано 12.06.2018